

Alleen op de wereld
(*'Sans famille'*)
van Hector Malot
verscheen oorspronkelijk in het Frans in 1878.

Voor deze heruitgave is dankbaar gebruikgemaakt van teksten op de site van Project Gutenberg: de derde, herziene druk, in een vertaling van Gerard Keller uit 1918, en uitgegeven door D. Bolle, Rotterdam. De eerste druk van deze vertaling dateert uit 1880.

Bewerking: Wijnand C. van de Meeberg
Technische realisatie: GigaBoek

Alleen op de wereld
is in 2024 opnieuw uitgegeven onder auspiciën van
Stichting De Laatste der Mohikanen
boeken die bekliven
www.delatstedermohikanen.nl

De Laatste der Mohikanen

Promoot literair werelderfgoed en stimuleert de leeshonger

Bezoek de site:
elke week verschijnen er nieuwe 'oude' titels.

ISBN 9789085484974

Hector Malot

*Alleen
op de
wereld*

Inhoud

Hoofdstuk I - Mijn dorp, wat ben ik?	7
Hoofdstuk II - Jerome Barberin	13
Hoofdstuk III - Signor Vitalis	21
Hoofdstuk IV - Optreden	30
Hoofdstuk V - Verder!	35
Hoofdstuk VI - Vitalis beslist	45
Hoofdstuk VII - Grote rampen	48
Hoofdstuk VIII - Een nieuw tehuis	53
Hoofdstuk IX - Weer de wereld in	58
Hoofdstuk X - Bij moeder Barberin	71
Hoofdstuk XI - Op bezoek bij Lize	77
Hoofdstuk XII - Twee brieven	87
Hoofdstuk XIII - Aan boord	97
Hoofdstuk XIV - Bij mijn ouders	102
Hoofdstuk XV - De mening van Mattia	105
Hoofdstuk XVI - De brief van moeder Barberin	109
Hoofdstuk XVII - James Milligan	112
Hoofdstuk XVIII - Gearresteerd	115
Hoofdstuk XIX - De vlucht	123
Hoofdstuk XX - De zee	129
Hoofdstuk XXI - Houd goede moed!	135
Hoofdstuk XXII - De oplossing van het raadsel	143
Naschrift	146

Hoofdstuk I - Mijn dorp, wat ben ik?

Ik ben een vondeling. Ik heb het heel lang niet geweten, maar nu weet ik het: ik ben niets anders dan een vondeling, maar zoals ik al zei, ik heb heel lang geloofd dat ik een moeder had, zoals alle kinderen een moeder hebben. En ik had er alle reden toe om dat te denken, want als ik verdriet had, was er steeds een vrouw die mij in haar armen nam en mij troostende woordjes toefluisterde. En wanneer mijn tranen niet snel genoeg wilden drogen, kuste ze mij, totdat ik wel met huilen moest ophouden.

Wanneer ik ging slapen, werd ik altijd eerst goede nacht gekust en in de winter, wanneer een felle kou de aarde kwelde, nam zij altijd mijn verkleumde voetjes tussen haar handen en wreef ze, net zolang totdat ze warm geworden waren. En vaak zong zij liedjes die mijn oogleden zo zwaar maakten dat ik onder zeil ging naar het land der dromen. Ik weet dit alles zo goed dat enkele liedjes zelfs nog in mijn geheugen zijn blijven hangen. Uit dit alles mocht ik dus opmaken dat ik een moeder bezat, maar het was niet zo...

Het dorpje waar wij woonden, lag in het zuiden van Frankrijk en de mensen die er woonden waren bijna allemaal zo arm als luizen.

Laat ik nu direct zeggen dat dit niet de schuld van die mensen was, die waren, als het erop aankwam, ijverig genoeg, maar men kan uit een onvriendelijke grond nu eenmaal geen rijke gewassen oogsten.

En zo was het daar!

De man van de vrouw die mij als moeder opvoedde en vrouw Barberin genoemd werd, woonde en werkte in Parijs. Daar was hij in dienst van een aannemer die huizen en bruggen bouwde. Van mijn stiefvader, om hem maar zo te noemen, had ik voor mijn achtste jaar nog nooit een glimp gezien. Het enige wat ik van hem wist, kwam van anderen. Zo af en toe verscheen iemand in ons huisje, die moeder Barberin wat geld en de groeten van haar man bracht. Barberin moest in het verre Parijs hard werken, en als hij dat deed, konden hij en zijn vrouw net zoveel sparen om eenmaal, wanneer zij te oud geworden zouden zijn om te werken, onbezorgd te kunnen leven.

Maar eens op een dag kwam het ongeluk over ons vredige huisje. Ik was buiten aan het spelen, toen ik eensklaps een man voor mij zag staan. Ik zal hem nooit vergeten. Hij zag er vreselijk bemodderd uit en het leek wel alsof hij vele dagen achtereen door moerassen gelopen had. Ik had nog nooit zoveel modder aan een mens gezien.

‘Woont hier vrouw Barberin?’ vroeg hij mij op vermoeide toon.

Ik knikte en antwoordde: ‘Ja, dit is het boerderijtje van vrouw Barberin.’

Toen stapte de man, zonder verder een woord te spreken het kleine erf over, duwde de deur open en ging naar binnen.

Mijn tweede moeder was juist bezig groente schoon te maken. Ik zag hoe zij haastig opstond en de bezoeker een paar stappen tegemoet ging. Ik hield mij bescheiden op de achtergrond.

‘Ik kom geen goed nieuws brengen, vrouw Barberin,’ begon de vreemdeling op sombere toon.

‘Geen goed nieuws? Maar wie bent u dan? Ik ken u niet!’

‘Ik heb een boodschap van uw man,’ vertelde de de bezoeker.

Moeder Barberin, die zeker een voorgevoel had van iets verschrikkelijks, riep uit: ‘Hij is toch niet dood?’

‘Nee, dat niet, maar wel is hij er slecht aan toe. Hij heeft een ongeluk gehad en zal vermoedelijk zijn hele verdere leven verminkt blijven. Aan werken is voor hem niet meer te denken. En het onaangename is dat hij geen uitkering krijgt. Wanneer dat wel zo zou zijn, dan zou dat ongeluk niet zo heel erg te betreuren geweest zijn, dunkt mij.’

Moeder Barberin drong er nu op aan dat de vreemdeling haar vertellen zou wat er eigenlijk precies was gebeurd. En toen kregen wij te horen dat Jerome – dat was de naam van moeder Barberins man – van een huis gevallen was en in ernstige toestand naar het ziekenhuis was vervoerd. Daar had hij, de bezoeker, met Barberin op een en dezelfde zaal gelegen. Toen hij genezen ontslagen werd, had Barberin hem gevraagd even bij zijn vrouw aan te gaan - hij moest toch in de buurt van het dorp zijn - om haar te vertellen hoe de zaken stonden. Men had Jerome aangeraden tegen de aanemer een proces te beginnen. Maar ja, daar was geld voor nodig.

Ademloos luisterde mijn pleegmoeder naar het verhaal en toen de bezoeker uitgesproken was, begon ze handenwringend door het kleine vertrek heen en weer te lopen.

De vreemdeling probeerde haar te troosten met de woorden: 'Ik zou me niet zo overstuur maken, als ik u was, vrouw Barberin, uw man kan immers procederen met zijn werkgever.'

'Ja, maar procederen kost veel geld,' wierp moeder Barberin tegen.

'Zeker, dat is zo,' stemde de bezoeker toe, maar als u wint, bent u voor uw verdere leven geborgen.

'Als ik win,' zei moeder Barberin en in haar trillende stem lag niet veel overtuiging.

De vreemdeling werd uitgenodigd om te blijven eten en hij liet zich de eenvoudige maaltijd uitmuntend smaken. Het leek wel of de man in geen weken te eten had gehad. Hij schrokte alles naar binnen wat moeder Barberin op zijn bord schoof.

Onder het eten werd opnieuw over het ongeval gesproken dat Jerome getroffen had

'Ik ga naar Parijs toe,' besloot mijn pleegmoeder. Maar dit werd haar door de bezoeker ten sterkste afgeraden. Wat moest zij in dat grote Parijs doen?

Maar het was vrouw Barberin niet uit het hoofd te praten. Zij kon haar man, die ziek en misschien wel hopeloos van ellende en pijn in het ziekenhuis lag, niet aan zijn lot overlaten.

De volgende dag ging zij naar de dorpspastoor om deze raad te vragen. De oude heer keek enige ogenblikken peinzend voor zich uit en zei toen: 'Ik zou eerst mijn man een brief schrijven, als ik u was, en hem vragen of hij uw komst nuttig vindt. U moet niet vergeten, vrouw Barberin, dat een reis naar de hoofdstad veel geld kost en u zult in de toekomst uw centjes hard nodig hebben voor andere en betere doeleinden.

Moeder Barberin deed wat de pastoor, die een verstandig man was, zoals algemeen in het dorp gezegd werd, haar had aangeraden. Zij schreef, met hulp van de schoolmeester, een brief naar Parijs.

Na verloop van tijd kwam het antwoord: Nee, moeder Barberin moest zich maar de moeite en de kosten van de reis getroosten. Het zou toch niets uitrichten, zonde zou het zijn van het geld, en dat geld was nu heel erg nodig, omdat Jerome Barberin het plan opgevat had de aannemer, bij wie hij gewerkt had, voor de rechtbank te dagen.

De brief eindigde met een verzoek om onmiddellijk een bepaald

bedrag te sturen, want de advocaat, die de zaak voor Jerome Barberin behandelen zou, deed niets, voordat men hem een voorschot verstrekt had.

Mijn pleegmoeder sprak haar spaarpotje aan en stuurde de gevraagde som naar Parijs.

Er kwamen nog veel andere brieven en telkens hielden zij verzoeken in om opnieuw geld te sturen, want het procederen was duur.

Met een bezorgde blik zag vrouw Barberin haar spaarcentjes hoe langer hoe meer verminderen. Het zou, als het zo doorging, niet lang meer duren of zij zou niets meer bezitten. En het ging zo door. Het proces verslond geld, steeds maar meer.

Op het laatst schreef Jerome Barberin dat de koe maar verkocht moest worden, wanneer er geen contanten meer beschikbaar waren.

Dit bericht bracht mijn brave pleegmoeder de tranen in de ogen.

Wie wel eens op het boerenland geweest is en daar zijn ogen goed de kost gegeven heeft, kan dat begrijpen. Een koe verkopen! Het is de zwaarste ramp, die een mens, zoals mijn goede moeder Barberin, overkomen kan! De koe zorgt immers voor melk en boter. Als al het andere ons in de steek laat, dan is er toch nog steeds de koe die ons in leven houdt met haar gaven.

Maar moeder Barberin durfde het bevel van haar man niet in de wind te slaan en zo gebeurde het dat op een ochtend een koopman verscheen.

Met een brok in mijn keel volgde ik de koper naar de stal, waar onze lieve Rousette stond.

Och, Rousette was ons meer dan zomaar een koe die melk en boter gaf, zij was een huisgenote, met wie wij onze zorgen en moeilijkheden bespraken. Het beest was niet dom. Wie beweert dat alle koeien domme en trage wezens zijn, geeft blijk de koe nog nooit goed gadeslagen te hebben en gaf, naar ik zeker weet, door een gebaar haar instemming met of afkeuring over iets te kennen.

De koper, een ruwe onverschillige man uit de naburige stad, betastte de koe aan alle kanten. Toen trok hij een bedenkelijk gezicht en zei dat hij het beest, dat mager en oud was, veel liever niet wilde hebben. De koe zou immers toch geen goede melk en goede boter geven.

Moeder Barberin bestreed dit en hield vol dat de koe niet oud was en dat haar boter en melk juist voortreffelijk waren.

Nu moet men de manieren van de kopers kennen; zij beginnen eerst met te zeggen dat het voorwerp dat te koop aangeboden wordt eigenlijk voor hen geen waarde heeft, dat zij er niets mee kunnen doen. Maar zij eindigen meestal het toch te kopen tegen een prijs die ver onder de werkelijke waarde ligt. Hun praatjes dienen alleen maar om de prijs zoveel mogelijk te kunnen drukken.

Maar de koper was niet van zijn stuk te brengen. Hij bleef beweren dat Rousette een koe van niets was en dat hij zeker een strop aan haar hebben zou, Maar ja, hij was een edel mens, de koper, wel te verstaan! en wilde graag vrouw Barberin uit de nood helpen. Hij zag wel dat ze in moeilijkheden verkeerde. En tot de koop werd besloten. Moeder Barberin kreeg enkele geldstukken in handen, die zij met een betraand gezicht aannam.

Ook ik kon wel in snikken uitbarsten, maar ik hield mij met alle geweld goed, omdat ik mijn pleegmoeder niet nog meer verdriet wilde geven, dan zij al had.

De koper wilde de koe met zich meenemen, maar het goede dier, blijkbaar begrijpend wat er ging gebeuren, weigerde halsstarrig een poot te verzetten. Wat de koopman ook deed, hij kon geen beweging in de koe krijgen.

Driftig keerde hij zich tot moeder Barberin en vroeg haar op norske toon of die beroerde koe altijd zulke kuren vertoonde.

Toen ging moeder Barberin naar Rousette toe, streek haar liefkozend over de trouwe kop en fluisterde haar een paar zachte woordjes toe.

Toen ging het brave dier rustig met de koopman mee.

Deze bond Rousette achter aan zijn wagen, ging op de bok zitten en legde de zweep over zijn paard. Nu moest de koe wel meelopen, of zij wilde of niet.

Wij bleven haar sprakeloos van ellende nakijken en hoorden haar loeien, ook toen zij reeds uit het gezicht was verdwenen.

Moeder Barberin ging haar huisje binnen en ik zag dat zij heel bleek was geworden. In ons dorpje heerste nu eenmaal een oud bijgeloof: de boer, die zijn koe verkoopt, zal langzaam maar zeker bergafwaarts gaan! Ik geloof zeker dat mijn pleegmoeder op dat ogenblik aan die vreselijke bedreiging dacht.

Het geld dat voor de koe ontvangen was, werd nog dezelfde dag naar Parijs gestuurd.

Triestig gingen nu de dagen voorbij. Vaak zat moeder Barberin peinzend voor zich uit te staren. Wanneer ik iets tegen haar zei, was zij meestal zo in gedachten verdiept dat zij mij niet eens hoorde. Maar tegen mij bleef ze even zacht en vriendelijk als ze altijd geweest was.

Uit Parijs kwamen nu en dan nog berichten, maar zij bevatten zelden iets goeds. Telkens na zo'n brief, was moeder Barberin weer een hele dag erg terneergeslagen en vaak hoorde ik haar zuchten.

Op een keer nam ze mij in haar armen en stamelde: 'Kind, kind, ik ben zo bang voor de toekomst! Ik heb het gevoel dat er verschrikkelijke dingen boven ons hoofd hangen.'

Ik probeerde haar te troosten en zei dat een brave vrouw, zoals zij was, toch stellig geholpen zou worden. Er bestonden immers nog zoveel goede mensen op de wereld, die een ander niet aan zijn lot zouden overlaten.

Maar aan het gezicht van moeder Barberin zag ik duidelijk dat zij niet veel geloof aan mijn woorden hechtte. Zij had blijkbaar de mensen leren kennen en wist wel dat van hun kant weinig hulp te verwachten zou zijn.

Zo af en toe kwamen dorpelingen informeren naar de toestand van Barberin. Maar mijn pleegmoeder wist op die goedbedoelde belangstelling niet veel meer te antwoorden, dan dat haar man nog steeds in het Parijse ziekenhuis verbleef, en dat zij niet wist wanneer hij naar het dorp zou terugkeren. Ook over de uitslag van het proces kon zij geen nieuws meedelen, al had zij dan ook het voergevoel dat het niet zo naar wens verliep.

'Ja,' antwoordde men dan met een meewarig gezicht, 'procederen is een lastige zaak en in de eerste plaats voor de kleine man, die geen geld bezit om zich van de knapste advocaten te verzekeren.'

Een poos verliep, waarin moeder Barberin niets uit Parijs vernam, en zij begon zich al ongerust te maken dat haar man een nieuwe ramp getroffen had. Misschien was hij wel gestorven. Men leefde immers zo ver van elkaar verwijderd dat er makkelijk iets gebeuren kon, zonder dat de ander het snel te weten kwam.

Maar Jerome Barberin was niet overleden.

Hoofdstuk II – Jerome Barberin

Na de verkoop van onze lieve Rousette werd de stemming er in ons nede-rige woninkje niet beter op. Wat echter niet zeggen wilde dat mijn pleeg-moeder minder zorgzaam voor mij was. Eerder het tegendeel was waar. Zij deed alles om mij te doen vergeten dat wij nu zo'n ontzettende armoede hadden. De beste brokken zocht zij voor mij uit.

En zo naderde dan de Vastenavond.

Ik dacht onwillekeurig terug aan verleden jaar. Wat was toen nog alles hier anders! Toen grijsde het spook van het gebrek nog niet door onze ruiten. Toen was moeder Barberin nog vrolijk en opge-reimd, want toen werkte haar man nog in Parijs en werd elke week hun spaarpotje voller.

O, wat herinnerde ik mij nog goed dat moeder het vorige jaar op Vastenavond heerlijke appelbollen gebakken had. Ik had nog nooit in mijn leven zoveel gegeten als toen. En wat was moeder Barberin blij geweest dat haar traktatie in zo'n goede aarde gevallen was!

Nu zou dat allemaal anders zijn.

Maar toch bleek al spoedig dat mijn pleegmoeder ook deze dag nog min of meer tot een feestdag voor mij wilde maken.

Wat zij zelden deed, deed zij nu: bij een buurvrouw leende ze wat melk en boter en weldra hing er door ons kleine huisje een heerlijke lucht.

Af en toe keek moeder Barberin mij glimlachend aan, maar ik sprak nergens over. Eindelijk kon zij het blijkbaar niet langer voor zich houden en vroeg mij: 'Lieve jongen, wat maakt men wel van meel en boter?'

Ik wilde niet zeggen: *appelbollen*, want dat zou zo inhalig staan, en daar-om antwoordde ik maar: 'Van meel en boter, moeder, kan men misschien wel een soep maken!'

En voor het eerst sinds lange tijd hoorde ik mijn pleegmoeder weer eens hardop lachen.

'Soep? Kom dat weet je wel beter! Raad nog maar eens!'

Met deze woorden nam ze mij bij de hand en bracht mij naar een hoek van het vertrek, waar, onder een blank laken, een schaal met

appelen en... vier eieren stonden.

Zij toonde mij dit met een zekere trots en vroeg: 'Denk je dat je nu beter zult kunnen raden?'

'Appelbollen!' juichte ik, want ik begreep wel dat moeder Barberin het mij niet kwalijk zou nemen als ik zei wat ik in werkelijkheid dacht.

'Juist,' lachte ze, 'appelbollen!'

Op haar verzoek ging ik nu gauw de appels schillen, een werkje dat ik graag verrichtte.

Een uurtje later, toen mijn huiselijke bezigheden klaar waren, ging ik in de tuin spelen, Ik had zelf een en ander geplant en ik volgde de groei met grote belangstelling, zoals men gemakkelijk begrijpen kan.

De tijd vloog om en ik was verbaasd dat het al half zeven was, toen moeder mij riep om binnen te komen.

Het beslag was gemaakt en moeder stond op het punt om met bakken te beginnen. Daar zij wist dat ik dat graag zag, had zij mij geroepen.

Weldra siste de boter in de pan. Een heerlijke geur drong in onze neus. Des te heerlijker omdat wij hem in zo lange tijd niet geroken hadden.

Weldra was moeder Barberin verdiept in haar bakkerij. Ik bekeek haar eens van opzij en het viel mij weer op hoe een lief en goed gezicht zij had. Ik had haar in al die jaren eigenlijk nog nooit boos zien kijken. Zij was altijd de zachtheid zelve voor mij geweest. Maar niet alleen voor mij. Iedereen in het dorp hield van moeder Barberin, omdat ze steeds even vriendelijk en hulpvaardig was.

Ik meende iets te horen en keek op. Zou ik mij vergist hebben? Nee, ik had mij niet vergist. Duidelijk hoorde ik buiten, dicht bij ons woninkje, veel lawaai. Zware voetstappen leken het wel. En dat mijn oren mij niet bedrogen hadden, bleek wel toen vrijwel onmiddellijk daarop de deur geopend werd en een man, die aan één been mank was, binnentrad.

'Wie is daar?' vroeg moeder Barberin, zonder op te kijken.

'Ik,' luidde het antwoord.

Toen draaide mijn pleegmoeder zich schielijk om, zette het beslag, dat zij net nog eens geroerd had, neer en riep uit: 'Remi, dit is nu je vader!'

Ik wilde mijn vader omarmen, maar hij hield mij met de punt van

zijn stok op een afstand en vroeg op eigenaardige toon aan zijn vrouw: 'Wie is die knaap?'

'Wel, dat is Remi,' vertelde moeder Barberin.

Jerome Barberin wierp mij een blik toe, die nu niet bepaald vaderlijk genoemd kon worden, en ging brommend op een van de weinige stoelen zitten, die het vertrekje rijk was.

'Ik zie tenminste dat je maar weer eens feest aan het vieren bent,' zei hij tegen zijn vrouw en ik vond dat zijn stem erg snauwerig klonk.

'Och,' antwoordde ze, 'ik bak wat appelbollen.'

'Dat merk ik. Uitmuntend dat je aan het eten gaat, want ik heb zo'n honger als een paard. Wat schaft de pot vandaag?'

'Ik zei toch immers al dat we appelbollen hebben.'

'Appelbollen! Appelbollen! Maar je wilt iemand, die een geweldig stuk gelopen heeft en dat nog wel met één voet, zoals ik heb, toch zeker geen appelbollen te eten geven? Is er niets beters voor mij? Iets stevigers?'

Moeder Barberin schudde haar hoofd en zei: 'Ik heb niet op je gerekend. Als ik geweten had dat je vandaag zou komen, Jerome, dan had ik wel voor iets anders gezorgd. Dat begrijp je toch zeker wel?'

Barberin bromde iets in zijn baard en zei dat hij er niet aan dacht om appelbollen te gaan eten.

Ondertussen dwaalden zijn ogen zoekend langs de zoldering. Vroeger hingen daar hammen en spek, maar nu was het uit met die weelde. Het enige wat er te ontwaren viel, waren uien.

Met zijn stok sloeg Barberin enkele ritsen naar beneden en zei: 'Met wat boter, kunnen we een voortreffelijke uiensoep maken!'

Moeder Barberin haastte zich het bevel van haar man te gehoorzamen. Ze zette de pot met beslag opzij en haalde ook de koekenpan van het vuur. Het kon me weinig meer schelen of we al dan niet appelbollen zouden eten. Bij de komst van mijn onvriendelijke vader was alle lust om eens lekker te smullen verdwenen. Ik keek mijn moeder stiekem aan en ik zag dat haar gezicht allesbehalve vrolijk stond. Geen wonder, als je door zo'n nors heerschap overvallen werd. Ik kon mij met geen mogelijkheid voorstellen dat mijn moeder ooit van die man had kunnen houden. Hij leek mij een wreed mens. Zo heel anders dan mijn lieve beste pleegmoeder, die de zachtheid in eigen persoon was.

Vrouw Barberin zette nu een pan op het vuur, waarin zij een